

Klimat-och näringslivsdepartementet
kn.e.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över förslag till förordning om bidrag för energieffektivisering i småhus

Er beteckning: KN2023/02548

Sammanfattning

Länsstyrelsen anser att intentionen med förslaget om bidrag till energieffektivisering är god men att valda delar bör omformas och riktas om. Förslagets konsekvenser på kulturmiljövärden i bebyggelsen saknas. Sambandet mellan byggnadsmässig varsamhet och miljöpåverkan bör vidare analyseras för att säkerställa vilka energieffektiviseringsåtgärder som bäst lämpar sig för de svenska småhusen, både idag och på längre sikt. Framst är det innehållet gällande klimatskärmsåtgärder som framstår som problematisk. För att inte målkonflikter ska uppstå anser Länsstyrelsen att förslaget bör ha en inriktning mot restaurering där utbyte av byggnadsdelar i stället begränsas. Vi anser också att förordningen bör innehålla krav om att den sökande ska visa att sökta åtgärder verkligen leder till ett minskat energibehov.

Ytterligare ett förslag från Länsstyrelsen är att datumet för förordningens ikraftträdande skjuts fram till den tidpunkt då Boverket har beslutat om föreskrifter och e-tjänsten är tillgänglig för sökanden. Detta för att säkerställa att handläggning kan genomföras på ett smidigt och effektivt sätt.

Synpunkter

Begreppet energieffektivisering i bidragets rubrik

Länsstyrelsen anser att det kan vara problematiskt att endast ha begreppet energieffektivisering i bidragets rubrik, eftersom bidraget även avser energikonverteringar. I vissa sammanhang används begreppen som ömsesidigt uteslutande kategorier. Även om de energikonverteringar som avses i förordningen också innebär effektivisering, så kan rubriken bidra till förvirring om vad stödet faktiskt avser.

Förtydligande gällande Eluppvärmning:

Enligt Länsstyrelsen behöver definitionen förtydligas. I vissa fall är det uppenbart att mer än hälften av energin används för rumsuppvärmning och tappvarmvatten, till exempel då all uppvärmning sker genom direktverkande el. I andra fall kan direktverkande el användas för att producera varmvatten och driva extra element, men det kan finnas en installerad luftvärmepump eller liknande system. Ett annat exempel är när ett uttjänt uppvärmningssystem med låg verkningsgrad kräver att husägaren använder elpatroner för att få tillräcklig värme och varmvatten under vinterhalvåret.

Förtydligande gällande bidragsunderlag

14 § Det bör framgå att underlag av certifierad sakkunnig avseende kulturvärden kan behöva upprättas. Detta med anledning att styrka att åtgärden inte innebär en negativ påverkan på byggnadens kulturhistoriska värde. Länsstyrelsen anser att det i förordningen bör vara ett krav att den sökande ska redovisa hur den aktuella åtgärden leder till ett minskat energibehov (minskat energibehov nämns som ett krav under 11§). Att sökanden ska bifoga ett utförligt underlag som styrker åtgärdens lämplighet garanterar att kulturmiljövärdena tillgodoses i högre grad.

Effekten av åtgärder på klimatskärmen

Vår bedömning är att de åtgärder, såväl interiöra som exteriöra, som kan komma att utföras med stöd enligt förordningen står i direkt konflikt med en varsam och långsiktigt hållbar förvaltning av den befintliga bebyggelsen.

Motiv till att rikta om bidragsgivningen mot restaurering

Med anledning av att bidraget riktar sig mot bebyggelse före värdeåret 1990 ser Länsstyrelsen det som sannolikt att åtgärderna kommer omfatta bebyggelse med kulturvärden enligt PBL. Åtgärdernas påverkan på byggnaderna innebär att varsamhetskravet PBL 8 kap 17 § och förvanskningförbudet PBL 8 kap 13 § aktualiseras (förvanskningförbudet i de fall byggnaden är utpekad som särskilt värdefull). Åtgärder som kan komma att kräva lov är fönster- och dörrbyten samt fasadisolering.

Länsstyrelsen anser att förslaget riskerar att påskynda den kritiska situation som föreligger gällande bevarande av det äldre byggnadsbeståndet nationellt. I ett planeringsperspektiv har uppmärksamats att kulturvärden försvinner i byggprocessen (Riksantikvarieämbetets rapport *Kulturvärden försvinner i byggprocessen*, 2018). Den övergripande slutsatsen är att det finns

omfattande brister i hur kulturvärden hanteras i byggprocesser i samband med ändring av byggnader med kulturvärden. Mot bakgrund av detta är det ur ett antikvariskt perspektiv oroande att situationen riskerar att förvärras om fastighetsägare får ökade möjligheter till bidrag för sådana åtgärder som lagstiftningen ska motverka, förvanskande och ovarsamma ingrepp. Detta gäller främst klimatskärmens åtgärder, byte av byggnadsdelar så som äldre fönster och dörrar samt tilläggsisolerande åtgärder på fasaden.

Innebörden av energieffektiva åtgärder

Vilka åtgärdsslag som begreppet *energieffektiva åtgärder* i förslaget innefattar tolkar vi som alltför snäv, utifrån de åtgärder som i förslaget anges vara bidragsberättigade. I vissa enstaka fall kan säkerligen byte av byggnadsdelar vara motiverat, restaurering bör dock alltid vara förstahandsvalet där åtgärderna kan medverka till en positiv utveckling för klimat, miljö och kulturvärden. I de allra flesta fall finns goda möjligheter att genomföra energieffektiva åtgärder på de byggnader som innehar kulturvärden. Att restaurera och komplettera befintliga byggnadsdelar, exempelvis fönster som lagas, kittas om, målas och kanske kompletteras med en isoler- eller tillsatsruta, är varsamma åtgärder där byggnadens värden och kvaliteter tillvaratas. Vidare måste beaktas att många byggnader i det äldre beståndet inte heller är konstruerade för att vara helt täta med förödande konsekvenser som följd om felaktiga åtgärder genomförs.

Förordningens föreslagna åtgärder på klimatskärmen kan ej sägas ingå i ett cirkulärt förhållningssätt. Den syn på material och dess beständighet och klimatavtryck som framkommer riskerar i stället att motsatt effekt uppnås, både på kort och lång sikt. Nyproduktion och resurskrävande transporter är en belastning på miljön och något som i hög mån kan undvikas om vi bättre förvaltar det vi redan har. Även livscykelanalys kan genomföras för att se åtgärdernas totala resursförbrukning. Vidare anser Länsstyrelsen att restaurerande och kompletterande åtgärder ligger bättre i linje med avfallshierarkin, det EU-direktiv som är antaget i miljöbalken och som styr hur vårt avfall ska tas om hand. De två första stegen går ut på att befolkningen ska se till att minimera och återbruka mängden avfall (till exempel minska sin konsumtion och tillvarata redan producerat material).

Konsekvenser för arbetslivet

En av de konsekvenser som tas upp i förslaget gäller konsekvenser för företagare. Man skriver att ”då en förutsättning för bidrag är att man anlitar hantverkare kommer bidraget medföra ökad sysselsättning för

teknik- och installationsföretag”. Länsstyrelsen menar att det endast är en del av verksamma hantverkare som skulle gynnas av förslaget bidrag, nämligen montörer inom installationsbranschen. Fler yrkeskunniga inom fältet byggnadsvård som exempelvis hantverkare inriktade mot fönsterrenovering skulle gynnas av att klimatskärmsåtgärderna till större del omfattade restaurering av befintlig bebyggelse.

Vidare analys behövs

En vidare konsekvensanalys krävs där klimatavtryck, miljöpåverkan och bevarande av kulturmiljövärden sätts i relation till varandra. I Boverkets framtagande av handbok för stödet är cirkulärt byggnadssätt, återbruk och varsamma metoder för energieffektivisering något som kräver vägledning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Daniel Gustafsson med handläggare Adel Alhallak som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Isabelle Engelin och Love Frykman medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.